AZ OROSZ ÉS MAGYAR IRODALOM KAPCSOLATÁNAK TÖRTÉNETE

— Az orosz irodalom magyar bibliografiája. Összeállította és bevezetéssel ellátta Kozocsa Sándor Budapest, 1947. —

Az orosz és magyar irodalom kapcsolatainak története igen fontos kérdése a magyar irodalomtudománynak. Hosszú évtizedek mulasztását leplezhetjük le ezen a téren is, miként szellemi életünk számtalan más pontján is, ami arra ösztönzi kutatóinkat, hogy ezt a mulasztást jóvátegyék. A budapesti egyetem bölcsészeti karának keretében működő Orosz Intézet, a szegedi egyetemen létesített Szláv Intézet és a Szegedi Pedagógiai Főiskola Orosz Intézete hivatottak arra, hogy az orosz szellem magyarországi hatását vizsgálat tárgyává tegyék. A magyar irodalom művelői és a magyar közönség állandó érdeklődést tanusítottak az orosz irodalom iránt, hiszen ez az irodalom mélységes emberi tartalmánál, kemény igazságkeresésénél fogva megérdemelte, hogy a nagy nyugati nemzetek irodalmával egy színvonalra helyezzék, sőt igen gyakran, éppen problémákat kereső volta miatt a nyugati irodalom fölé emelkedett, annál értékesebb volt.

Éppen 120 évvel ezelőtt jelentette meg a magyar irodalomtörténetírás atyja, Toldy Ferenc a Tudományos Gyüjtemény X. kötetében tanulmányát „Orosz poézis" címen és azóta szüntelenül jelennek meg a tanulmányok e nagy szláv nép irodalmáról.

Az utolsó időben három nagy mű foglalkozott az orosz irodalom magyarországi hatásával. Időrendben ezek a következők: Zsigmond Ferenc: Orosz hatások irodalmunkban (1945), György Lajos: A magyar és orosz irodalom kapcsolatai (1946) és végül Kozocsa Sándor címben említett gazdag bibliográfiája (1947).

Kozocsa hatalmas munkájából megállapítható, hogy már puszta felsorolásban is hatalmas az orosz irodalom hazai hatása. Több mint negyedfélszáz orosz író művét olvasta a magyar közönség egy évszázadon át, tehát a magyar nyelven megjelent orosz irodalom hatalmas és súlyos részét teszi a Magyarországon megjelent idegen nyelvekből fordított irodalomnak.

Megállapíthatjuk, hogy az orosz írókat végigkísérte közönségünk figyelme. Puskin a XIX. század első felében már megjelenik, Lermontov művei a 60-as években jelennek meg. Ugyanakkor tűnnek föl Gogolj műveinek első fordításai, majd 1—2 évre rá Turgényev, később Leo Tolsztoj írásai és a XIX. század utolsó negyedétől Dosztojevszkij munkái, Csehov és Gorkij könyvei. Kevés országban volt olyan Csehov-kultusz, mint éppen Magyarországon. Ennek okát a két ország hasonló társadalmi strukturájában kereshetjük.

Azonban nagy cézurát jelentett ebben az orosz-magyar szellemi kapcsolatban az első világháború után következő szellemi elzárkózás. Ezt a szellemi elzárkózást nemcsak abban láthatjuk, hogy kiváló szovjetírók művei nem jelentek meg magyar nyelven, hanem abban is, hogy a régi (orosz) írók közül előnyös helyet a fordítások sorában Dosztojevszkij és

Leo Tolsztoj foglalnak el, ellenben Puskin, Turgényev, tehát a haladószellemű orosz írók háttérbe szorultak. Puskin, Turgényev mély társadalmi hatást gyakoroltak volna, így a magyarországi feudális társadalom hivatalos irodalmi képviselői igyekeztek velük *nem* foglalkozni (Puskinnak forradalmi versei nem jelentek meg). A szovjetírókról Kozocsa bevezetésében azt állítja: „A szovjet irodalom nem egy kiválóságát már a második világháború megelőző évtizedekben élvezhették olvasóink, így Ehrenburg regényeit, vagy Májákovszkij verseit". Ez az általánosságban tartott mondat ellentmond a tényeknek, mert Májákovszkijnak mindössze *két* verse jelent meg nálunk 30 év folyamán és Ehrenburgnak ugyan megjelent több műve (A moszkvai sikátor, Jeanne Szerelme, Lasik Roitschwanz mozgalmas élete), azonban Ehrenburgnak ezek a művei nem jellegzetes képviselői a szovjetirodalomnak. Ezekben az években Szerafimovics, Pausz ovszkij, Gládkov, Mákárenkó, Bjednij Gyemján és más szovjetírók nem jelentek meg magyar nyelven és ezt a hiányt igyekszik most pótolni a magyar fordítók tömege, mikor sűrű egymásután publikálják a szovjetírók és költők műveit magyar nyelven.

Feltűnő, hogy az orosz drámairodalmat milyen kevés fordítás képviselte Magyarországon. Elsősorban hiányolnunk kell az orosz Molière Alexándra Osztrovszkij vígjátékainak magyar fordítását: 100 év alatt csak két művét fordították le magyar nyelvre (*Az örvény*, 1941. *Holló a hollóhak*... 1946). Griboljédov *Az ész bajjal jár* c. művét, az orosz drámairodalom remekét megjelenése után csak több mint egy évszázaddal ültették át magyar nyelvre.

Igen nagy feladatok várnak még a magyar fordítókra, mert az orosz irodalomtörténetírás, neveléstudomány nagyjainak műveit, az orosz népmesék és az orosz gyermek- és ifjúsági irodalom legkiválóbb termékeit kell átültetniök magyar nyelvre. Ez az a nagy feladat, amely szláv intézeteink neveltjeire és ösztöndíjasainkra vár. A magyar szellemi élet kelet felé néző kapuját szélesre kell kitárni: az eredményeket át kell vennünk.

ERDŐDI JÓZSEF

SZÍNHÁZ

BESZÁMOLÓ

A színházi évad utolsó két hónapjában mind műsorpolitikai téren, mind produkció dolgában a szegedi Nemzeti Színháznál további haladást tapasztaltunk. A John Tanner s az Idegen gyermek után a jelenlegi drámairodalomnak egy másik reprezentáns alkotása került bemutatásra: Gow-D'Usseau Mélyek a gyökerek című darabja. Az amerikai író a fasiszta faj-ideológiával száll harcba, amikor az Amerikában döntő fontosságú, se számunkra sem érdektelen néger kérdést boncolgatja egy amerikai család történetének keretében. Megdöbbentően, sokszor kegyetlen élességgel mutat rá arra a fonák helyzetre, hogy bár a színes fajok tehetség, műveltség, intelligencia dolgában semmivel sem maradnak el a fehérek mögött, sőt sok